

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär epidemiersättning och lag om temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om en temporär epidemiersättning. Syftet med lagen är att stödja den ekonomiska ställningen för de personer och familjer som har det ekonomiskt sämst ställt i samhället i det fallet att restriktionerna i samband med covid-19-epidemin har orsakat extra kostnader. Stödet ska omfatta de personer som har fått grundläggande utkomststöd under restriktionstiden, om de fortfarande är mottagare av grundläggande utkomststöd under den tid stödet betalas ut hösten 2020.

Dessutom föreslås det att lagen om utkomststöd temporärt ändras så denna epidemiersättning inte ska beaktas vid beviljande av utkomststöd.

Propositionen hänför sig till den tilläggsbudgetproposition som lämnas hösten 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2020 och gälla till och med den 31 december 2020.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
3 Målsättning	5
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	5
4.1 De viktigaste förslagen.....	5
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	6
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser avseende antalet mottagare av stödet	6
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	6
4.2.3 Konsekvenser för medborgarna	6
5 Remissvar	7
6 Specialmotivering	7
6.1 Lagen om temporär epidemiersättning.....	7
6.2 Lagen om utkomststöd	9
7 Ikraftträdande.....	9
8 Förhållande till budgetpropositionen	9
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	9
LAGFÖRSLAG	12
1. Lag om temporär epidemiersättning	12
2. Lag om temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd.....	14
BILAGA	15
PARALLELLTEXT	15
2. Lag om temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd.....	15

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Till följd av den covid-19-epidemi som det nya coronaviruset som slog till i början av 2020 har orsakat har man varit tvungen att begränsa såväl sammankomster mellan människor som många samhällsfunktioner med hjälp av lagstiftning och rekommendationer.

Den 11 mars 2020 deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) att epidemin av den smittsamma sjukdomen covid-19 orsakad av det nya coronaviruset är en pandemi. Den 16 mars 2020 konstaterade regeringen i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet. På den grunden lämnade statsrådet den 17 mars 2020 i enlighet med 6 § i beredskapslagen (1552/2011) en förordning om ibruktagnings av befogenheter i enlighet med 86, 88, 93–95 och 109 § i beredskapslagen till riksdagen.

Likasa fastställde regeringen den 16 mars riktlinjer för ytterligare åtgärder i syfte att bromsa upp spridningen av viruset och skydda olika riskgrupper. Regeringen meddelade att åtgärderna ska gälla till den 13 april 2020.

De åtgärder som regeringen hade fastställt sattes i kraft i enlighet med beredskapslagen, lagen om smittsamma sjukdomar och annan lagstiftning. Ibruktagningsförordningen preciserades bland annat genom statsrådets förordning om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt undervisning och utbildning (126/2020) som ändrades genom förordning 131/2020. Enligt förordningen kunde kommunen avstå från ansvaret att ordna småbarnspedagogik enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018), om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare kunde ordna vården av barnen på annat sätt. Med stöd av förordningen ordnades den grundläggande utbildningen bland annat som distansstudier i stället för som närundervisning i skolor och andra läroanstalter. Enligt förordningen skulle det dock ordnas närundervisning för elever i förskoleundervisning, elever i årskurserna 1–3 i den grundläggande utbildningen och elever som fått ett beslut om särskilt stöd samt elever som omfattas av förlängd läroplikt.

I sina ovan beskrivna riktlinjer om tilläggsåtgärder rekommenderade regeringen att de barn som har rätt att delta i småbarnspedagogik vårdas hemma och att de barn som har rätt till närundervisning deltar i distansundervisning under föräldrarnas eller vårdnadshavarnas uppsikt, om detta är möjligt.

Den 30 mars 2020 beslutade regeringen förlänga de restriktioner som tidigare beslutats för att bromsa smittspridningen och skydda riskgrupperna, såsom de restriktioner som gällde småbarnspedagogiken och skolan samt de åtgärder som gällde hänvisning till frivillig karantän, till och med den 13 maj 2020. Den 31 mars 2020 utfärdade statsrådet en så kallad förlängningsförordning (174/2020) om fortsatt ibruktagnings av beredskapslagen och den 6 april 2020 en förordning om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt undervisning och utbildning (191/2020). Dessa förordningar var i kraft från den 18 mars till den 13 maj 2020.

Åtgärderna syftade till att säkerställa befolkningens hälsa och hälso- och sjukvårdens funktionsförmåga. En del begränsningar har dock också haft skadliga sociala och ekonomiska konsekvenser. Epidemiläget har för tillfället lättat och regeringen har övergått till en ny fas i hanteringen av epidemin. Den åtföljs av gradvis avskaffade restriktioner, stöd till ekonomisk tillväxt

och bättre sysselsättning samt åtgärder för att öka konsumtionsefterfrågan. Epidemins negativa effekter på ekonomin och sysselsättningen kommer dock att fortgå en tid.

I barnfamiljer medförde begränsningarna i fråga om småbarnspedagogik, utbildning och studier extra kostnader bland annat för att barnen åt hemma i stället för på vårdplatsen eller i skolan. Även andra restriktioner och begränsningar av olika verksamheter, såsom minskad kollektivtrafik, medförde extra kostnader som kan anses vara betydande för de personer och familjer som har de lägsta inkomsterna.

Ett av målen i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering är att Finland ska vara ett mer jämlikt och likvärdigt land där förtroendet ökar och varje människa är värdefull. Skillnader i välfärd, hälsa och inkomster ska minskas och delaktigheten ökas. De mest utsatta medborgarna har på olika sätt drabbats av effekterna av covid-19-epidemin och av det därpå följande försämrade ekonomiska läget och sysselsättningsläget. Permitteringar och försämrade sysselsättningsmöjligheter återspeglas också direkt i många människors ekonomi. På grund av covid-19-epidemin har många blivit tvungna att inskränka och organisera sin vardag på ett nytt sätt, vilket också har medfört ökade kostnader i vardagen. För att de som är i mest sårbar ställning och som behöver det utkomststöd som beviljas i sista hand också ska få kompensation för de utgifter de orsakats i det dagliga livet, har det ansetts nödvändigt att bevilja dem en särskild tilläggsförmån.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten utifrån regeringens riktlinjer vid förhandlingarna om tilläggsbudgeten.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Utkomststödet är ett sista hands ekonomiskt stöd inom socialvården som syftar till att trygga en persons och familjs utkomst och främja möjligheterna att klara sig på egen hand. Rätt till utkomststöd har enligt lagen om utkomststöd var och en som är i behov av stöd och som inte kan få sin utkomst genom förvärvsarbete, verksamhet som företagare, med hjälp av andra förmåner som tryggar utkomsten, genom andra inkomster eller tillgångar, genom omvårdnad från en sådan persons sida som är försörjningspliktig gentemot honom eller på något annat sätt. Var och en är skyldig att enligt bästa förmåga dra försorg om sig själv och sitt eget uppehälle samt i den omfattning som bestäms i äktenskapslagen (234/1929), lagen om underhåll för barn och i annan lag om sin makes samt sina minderåriga barns och adoptivbarns uppehälle. I lagen om utkomststöd föreskrivs också om skyldigheten att anmäla sig som arbetslös arbetssökande.

Utkomststödet belopp är skillnaden mellan de utgifter som fastställts i lagen om utkomststöd och de disponibla inkomsterna och tillgångarna. Inkomsterna och tillgångarna beaktas först när det grundläggande utkomststödet fastställs. Med denna bestämmelse avses en kalkyl som görs för att fastställa rätten till stöd. Bedömningen av en klients disponibla inkomster förutsätter prövning.

Det grundläggande utkomststödet består av en grunddel och övriga grundutgifter. Grunddelen täcker utgifter som hänför sig till den dagliga förbrukningen och det ska utfärdas separata bestämmelser om beloppet för olika typer av familjer. Någon separat utredning om utgifterna behöver inte läggas fram. Som övriga grundutgifter beaktas till behövliga belopp bland annat utgifter som hänför sig till boende och hälso- och sjukvård och andra utgifter som räknas upp i bestämmelsen. I fråga om övriga grundutgifter förutsätter bedömningen av behovet prövning.

Behovsprövningen inbegriper en bedömning av både utgiften och dess storlek. Det grundläggande utkomststödet beviljas av Folkpensionsanstalten.

Utkomststöd söks hos FPA, som först bedömer klientens rätt till grundläggande utkomststöd. FPA för över ansökan till kommunen, om sökanden i sin ansökan visar upp andra utgifter än de som nämns i 7 a § (grunddel) eller 7 b § (övriga grundutgifter). En ansökan om kompletterande och förebyggande utkomststöd kan behandlas direkt i kommunen i de fall där sökanden har fått ett beslut om grundläggande utkomststöd för den tid ansökan gäller. Endast i undantagsfall kan kommunen fatta beslut utan att det krävs ett beslut om grundläggande utkomststöd FPA.

I den sociala tryggheten finns det inga sådana delar med vilka de ökade levnadskostnaderna för den som ansöker om stöd eller hans eller hennes familj separat kunde beaktas och ersättas i sådana exceptionella situationer som nu under covid-19-epidemin. För att underlätta situationen för förvärvsarbetande stiftades det en lag om temporärt stöd till personer som på grund av coronavirusepidemin är borta från arbetet utan lön (297/2020).

Under beredningen av regeringspropositionen tillfrågades Soste Finlands social och hälsa rf om erfarenheter och uppgifter om hur coronakrisen har påverkat de personer som har det ekonomiskt sämst ställt. Soste konstaterar att de som är hänvisade till minimiskyddet har så låg inkomstnivå att det knappt finns någon marginal för extra utgifter. För låginkomsttagare är också affärernas hemtransporttjänster dyra. Soste anser att det lönar sig att stödja dessa människors utkomst så att de inte tar till dyra snabbblån för att klara av utgifterna i vardagen. Enligt uppgifter från garantistiftelsen hade stiftelsen i maj 2020 fått in ett rekordantal borgensansökningar.

Enligt Soste har behovet av mathjälp ökat. Enligt förhandsuppgifter om socialbarometern 2020 bedömer 73 procent av socialarbetarna att behovet av mathjälp har ökat medan drygt 40 procent säger att obetalda hyror och andra skuldproblem har blivit vanligare under undantagstillståndet (barometern offentliggörs i sin helhet den 3 juli). Bland annat föreningar för arbetslösa är centrala aktörer som upprätthåller verksamhetsställen med låg tröskel för arbetslösa och också sköter matdistribution. Enligt en enkät som centralorganisationen för arbetslösa gjorde bland sina medlemmar i maj hade 73 procent av de föreningar som besvarade enkäten väsentligt minskat sin verksamhet eller helt stängt av den. Inskränkningarna har i första hand berott på de begränsningar av sammankomster som hänför sig till en undantagslag.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att stödja den ekonomiska ställningen för de personer och familjer som har det ekonomiskt sämst ställt i det fallet att covid-19-epidemin och de undantagsåtgärder och restriktioner som utfärdats i samband med epidemin har orsakat extra utgifter och kostnader.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås bestämmelser om en ny förmån som ska verkställas av Folkpensionsanstalten. Det är fråga om en temporär lag.

Rätt till stödet har enligt förslaget den person eller den familj som under tiden 1 mars–31 juli 2020 har fått grundläggande utkomststöd enligt 7 § i lagen om utkomststöd och som därutöver månaden före betalningsmånaden får grundläggande utkomststöd. Utbetalning av stödet ska alltså grunda sig på läget under restriktionstiden och betalas i höst till de personer som då fortfarande omfattas av grundläggande utkomststöd.

Stödbeloppet är 75 euro i månaden per person. Stödet ska vara skattefritt.

Stödet ska vara av typen kostnadsersättning och bete sig som utkomststödet i förhållande till andra förmåner och inte beaktas som inkomst när förmånstagarens andra förmåner eller utkomststöd bestäms. Det är dock inte meningen att stödet ska riktas till några specifika enskilda utgifter.

Folkpensionsanstalten svarar för verkställigheten av stödet. Stödet ska inte behöva sökas separat, utan Folkpensionsanstalten ska på grundval av de uppgifter den har till sitt förfogande från förut undersöka rätten till stöd, bevilja och fatta beslut om förmånen. Man ska ha rätt att söka ändring i ett stödbeslut hos besvärsnämnden för social trygghet och vidare hos försäkringsdomstolen.

Stödet finansieras med statens medel.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser avseende antalet mottagare av stödet

Under tiden 1 mars–31 juli 2019 fick 218 727 hushåll som omfattade 323 162 personer grundläggande utkomststöd. Enligt uppskattning ska månadsersättningen på 75 euro betalas till 154 810 hushåll (71 %) åtminstone en gång i höst, medan cirka 63 917 hushåll (29 %) inte får ersättning, eftersom de under referensperioden inte längre får grundläggande utkomststöd. Bedömningarna utgår från antagandet att antalet mottagare är större år 2020 jämfört med 2019. Antalet förmånstagare beräknas följaktligen öka med ytterligare 20 000 per månad år 2020 och antalet hushåll med cirka 13 000 per månad. I enlighet med det uppskattas de totala kostnaderna för staten uppgå till ca 60 miljoner euro.

Beredningens uppskattning är att antalet stödberättigade i augusti 2020 uppgår till 197 394, i september till 190 445, i oktober till 196 805 och i november till 447 194. Antalet personer som i våras fick grundläggande utkomststöd men som under hösten varken får grundläggande utkomststöd eller den nya coronaförmånen uppgår till cirka 91 000. Varje person beviljas ett lika stort stödbelopp och beroende på hushållets storlek under höstens referensmånad varierar stödbeloppet alltså hushållsvis.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Folkpensionsanstalten ansvarar för att stödet verkställs. För FPA medför verkställigheten IKT-arbete och arbete inom kundservicen och med förmånsavgöranden. FPA orsakas också arbete med kommunikationen, vars betydelse accentueras när en ny förmån som beretts med snabb tidtabell ska verkställas. Kommunikationens roll framhävs också av att man vill undvika att FPA:s kanaler för ärendehantering ska överbelastas av förfrågningar om det nya stödet. Den arbetsmängd som det egentliga beslutsfattandet medför beräknas dock bli liten vid ett verkställande enligt den föreslagna modellen.

4.2.3 Konsekvenser för medborgarna

Av de hushåll som fick grundläggande utkomststöd från Folkpensionsanstalten var 98 058 ensamboende, 20 047 ensamförsörjare, 11 705 familjer med två vårdnadshavare och 6070 barnlösa par. Stödet riktas alltså särskilt till ensamboende och ensamförsörjare. Bland stödmottagarna kan man anta att det finns personer som hör till riskgrupperna för covid-19-sjukdomen, vars

möjligheter att fungera normalt i vardagen särskilt har försvårats. Man kan vidare anta att personer som hör till en riskgrupp och som har en obetydlig ekonomisk buffert har hamnat i en särskilt svår situation. Med det stöd som enligt förslaget nu ska betalas kan dessa personer få stöd på ett så snabbt till buds stående sätt som möjligt. Dessutom riktas stödet till andra personer än de som hör till riskgrupperna och som fått och fortfarande får grundläggande utkomststöd. Det kan antas att covid-19-epidemin och de åtgärder som förhindrade spridningen av den har skadat och påverkat i synnerhet sådana personers ekonomi som redan innan befann sig i en svår ekonomisk situation. Man har därför försökt bygga upp bestämningsgrunderna för stödet så att det ska vara möjligt att rikta en särskild ersättning till dessa personer utöver de stöd som ingår i grundtryggheten.

Denna temporära breddning av grundskyddet har inte någon direkt inverkan på antalet personer som får grundläggande utkomststöd, eftersom beviljandet av stödet förutsätter att man får grundläggande utkomststöd, men stödet kan för sin del under en längre referensperiod göra det lättare för stödmottagaren att komma ifrån sistahandssystemet. Vidare kan beviljandet av det nya stödet underlätta situationen för sådana personer i en svår ekonomisk situation vars situation har försvårats särskilt på grund av coronasituationen och som annars vore tvungna att ansöka om ekonomiskt stöd från kommunen i form av kompletterande eller förebyggande utkomststöd. På grund av beredningstidtabellen har man dock inte kunnat bedöma dessa konsekvenser närmare. Eftersom avsikten är att förmånen inte ska påverka andra stöd som betalas ut, förbättrar stödet direkt och utan avdrag den ekonomiska situationen för dem som på grund av epidemin har det ekonomiskt sämst ställt.

5 Remissvar

Propositionen har utarbetats skyndsamt för att underlätta utkomsten för dem som har de allra lägsta inkomsterna. På grund av den snabba beredning som krävts med anledning av de exceptionella omständigheter som covid-19-epidemin orsakat har det inte varit möjligt att ordna någon remissbehandling. Enligt anvisningen för hörande vid författningsberedning kan man enbart av grundad anledning avstå från att begära skriftliga utlåtanden om förslag till författningar. De aktuella omständigheterna måste anses vara så exceptionella att det finns motiverade skäl till att avvika från remissbehandlingen.

6 Specialmotivering

6.1 Lagen om temporär epidemiersättning

1 §. Lagens syfte. I paragrafen föreslås bestämmelser om syftet med den nya lagen. Enligt paragrafen är syftet med lagen att under covid-19-epidemin stödja de personer och familjer som har det ekonomiskt sämst ställt på grund av de extra kostnader som orsakats av restriktioner i samband med epidemin.

2 §. Rätt till stöd. I paragrafen föreskrivs närmare om förutsättningarna för erhållande av stöd. Rätten till stöd avgörs på basis av erhållandet av grundläggande utkomststöd. Den har rätt till stöd som har fått grundläggande utkomststöd mellan den 1 mars och den 31 juli 2020. För att stöd ska kunna fås förutsätts dessutom att stödtagaren fått grundläggande utkomststöd under den månad som föregår utbetalningen av stödet. Om stödtagaren alltså har fått grundläggande utkomststöd mellan den 1 mars och den 31 juli 2020 och till exempel under augusti 2020, betalas han eller hon en förmån enligt denna lag i september 2020 och så vidare. Den sista stödposten betalas ut i december 2020.

3 §. Verkställighet. Den allmänna styrningen och ledningen av stödverksamhet enligt den föreslagna lagen hör till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter, och Folkpensionsanstalten svarar för verkställigheten av lagen.

4 §. Beviljande av stöd. I paragrafen föreslås det att stöd inte behöver sökas separat utan att Folkpensionsanstalten på basis av de uppgifter om grundläggande utkomststöd som den har till sitt förfogande beviljar stöd till dem som uppfyller villkoren för erhållande av stöd. Förutsättningarna för stöd definieras klart i lagen och är entydiga. Dessutom har Folkpensionsanstalten alla uppgifter och den som ansöker om stöd kan således inte lämna in någon ny och behövlig information till dessa delar. Grunden för stödet är det grundläggande utkomststöd som kunden har ansökt om genom ansökan. Genom förfarandet säkerställs också att alla som är berättigade till stöd också får stöd. Stödet beviljas för viss tid för en månad åt gången.

5 §. Stödbelopp och utbetalning av stöd. Enligt 1 mom. ska stödet betalas månatligen och på basis av antalet personer. Stödet betalas ut till ett belopp av 75 euro i månaden per person som är berättigad till det. Det antal personer som ligger till grund för stödet avgörs utifrån det antal personer som konstaterats i beslutet om grundläggande utkomststöd för den månad som föregår utbetalningen av stödet.

Enligt 2 mom. ska stödet betalas in på det konto som stödtagaren uppgett för utbetalning av det grundläggande utkomststödet. När stödet betalas till en familj, betalas det till den familjemedlem som ansökt om utkomststöd på det konto som familjemedlemmen uppgett för utbetalning av det grundläggande utkomststödet.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om utbetalningsdagarna för stödet. I september 2020 betalas stödet ut den 30:e för att Folkpensionsanstalten ska ha tillräckligt med tid att verkställa stödet och säkerställa de tekniska lösningarna. I oktober, november och december 2020 betalas stödet ut den 16:e varje månad.

6 §. Beslut om stöd. Enligt 1 mom. ska Folkpensionsanstalten ge ett skriftligt beslut i ärenden som gäller beviljande, avslag och återkrav av stöd.

I 2 mom. föreskrivs om delgivning av beslut, vilket sker med iakttagande av 20 a § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001).

7 §. Bestämmelser om förfarandet och ändringssökande. På stödet föreslås bli tillämpat sjukförsäkringslagens (1224/2004) bestämmelser om förbud mot överföring av förmåner, återkrav och preskription av fordringar, ändringssökande, självrättelse och undanröjande av beslut, en persons rätt att få sina egna uppgifter samt erhållande och utlämnande av Folkpensionsanstaltens uppgifter. Med stöd av bestämmelserna om erhållande av uppgifter i 19 kap. 1 § 1 mom. samt 6 och 8–11 § i sjukförsäkringslagen har Folkpensionsanstalten trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter rätt att få de uppgifter som är nödvändiga för avgörandet av en förmån som är under behandling samt att lämna ut uppgifter till utskökningsmyndigheten för beräkning av skyddsandelen. Folkpensionsanstalten ska enligt 19 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen ha rätt att vid behov lämna ut uppgifter också till andra myndigheter för utredning av missbruk och brott. Med stöd av 19 kap. 9 § i sjukförsäkringslagen kan Folkpensionsanstalten vid behandlingen av en förmån enligt denna lag använda sådana uppgifter som den fått för skötseln av andra uppdrag som ålagts den, om det är uppenbart att de påverkar en förmån enligt denna lag och om uppgifterna enligt lag ska beaktas vid beslutsfattandet och om Folkpensionsanstalten även annars har rätt att få uppgifterna särskilt. Med stöd av 19 kap. 10 och 11 § i sjukförsäkringslagen har Folkpensionsanstalten rätt att få uppgifterna via en teknisk anslutning och Folkpensionsanstalten är skyldig att informera kunden om för

vilket ändamål hans eller hennes uppgifter kan användas och lämnas ut. I paragrafen föreslås dessutom bestämmelser om förbud mot utmätning.

8 §. Finansiering. Enligt 1 mom. ska staten finansiera kostnaderna för den föreslagna lagen. I 2 mom. föreskrivs om betalningsförfarandet mellan staten och Folkpensionsanstalten.

9 §. Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2020. Enligt 1 mom. i den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen gäller lagen till och med den 31 december 2020.

Enligt 2 mom. beviljas förmånen första gången i september 2020. Lagen ska tillämpas också efter det att lagens giltighetstid löpt ut, dvs. även efter den 31 december 2020, på de förmånsärenden som gäller stöd som betalas ut under lagens giltighetstid. Således kan ett beslut om stöd vid behov fattas efter det att lagen har upphört att gälla och stödet beviljas och betalas för den tid för vilken personen till exempel på grund av ändringssökande har blivit berättigad till grundläggande utkomststöd. Likaså ska till exempel ärenden som gäller ändringssökande kunna behandlas också efter det att lagen har upphört att gälla. Också i fråga om betalningsförfarandet mellan staten och Folkpensionsanstalten kan åtgärderna vidtas efter det att lagen har upphört att gälla.

6.2 Lagen om utkomststöd

11 §. Inkomster som skall beaktas. Till 2 mom. föreslås bli fogat en temporärt gällande ny 8-punkt, enligt vilken det stöd som avses i lagen om temporärt stöd som ersätter extra kostnader till följd av covid-19-epidemin och restriktioner i samband med den inte ska beaktas som inkomst vid bedömningen av en persons rätt till utkomststöd. Huvudregeln i utkomststödet är att alla disponibla inkomster för en person och en familjemedlem beaktas som inkomster. I 2 mom. räknas upp undantag från denna huvudregel, dvs. inkomster som har ställningen som så kallad prioriterad inkomst. Nu föreskrivs det att det ovan nämnda stödet inte ska beaktas som inkomst i utkomststödet, dvs. en person kan på så sätt utöver utkomststödet få ett prioriterat belopp helt och hållet till sitt förfogande. Målet är att de som får grundläggande utkomststöd ska kunna dra full nytta av stödet.

7 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2020 och gälla till och med den 31 december 2020. Konsekvenserna av covid-19-epidemin för samhället och individerna bedöms vara temporära, även om den exakta längden på de restriktioner och rekommendationer som epidemin orsakar inte är känd. Lagarna ska också efter den 31 december 2020 tillämpas på förmånsärenden som gäller tiden före den 1 januari 2021. Således ska till exempel bestämmelserna om utbetalning, ändringssökande och återkrav av stöd tillämpas också efter det att lagens giltighetstid löpt ut.

8 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till den tilläggsbudgetproposition som lämnas hösten 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt vars och ens rätt till social trygghet. Enligt 19 § 1 mom. i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig för-

sörjning och omsorg. Bestämmelsen tryggar för var och en som omfattas av Finlands jurisdiktion en subjektiv rätt till sådan inkomstnivå och sådana tjänster som tryggar miniminivån på förutsättningarna för ett människovärdigt liv. Till sitt innehåll kan den försörjning och omsorg som avses i 19 § 1 mom. i grundlagen och som krävs för ett människovärdigt liv anses innebära ett större skydd än enbart livsuppehållande. Grundlagsutskottet har i olika sammanhang konstaterat att miniminivån på förutsättningarna för ett människovärdigt liv enligt 19 § 1 mom. hör till alla. Grundlagsutskottet har dock inte närmare specificerat innehållet i miniminivån. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande i samband med stiftandet av lagen om utkomststöd (GrUU 31/1997 rd) att syftet med systemet med utkomststöd har varit att trygga en socialt acceptabel levnadsstandard, som går utöver den rättighet som garanteras i 15 a § 1 mom. i regeringsformen (numera 19 § 1 mom. i GrL). De utgifter som täcks med stödets tilläggsdel har enligt utskottet i allmänhet inte fallit inom ramen för rättigheten enligt 15 a § 1 mom. i regeringsformen.

Enligt 19 § 2 mom. i grundlagen ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Begreppet grundläggande utkomstskydd är i sig oberoende av den gällande lagstiftningen om social trygghet och grundlagsbestämmelsen binds således inte direkt till vissa befintliga förmånssystem. I fråga om bestämmelsen har det dock av hävd ansetts att kraven i bestämmelsen inte motsvaras av sådana ändringar i lagstiftningen som skulle innebära ett väsentligt ingrepp i tryggheten av den grundläggande försörjningen. Bestämmelsen innehåller också en skyldighet för lagstiftaren att agera. I fråga om bestämmelsen har det å andra sidan ansetts naturligt att den sociala tryggheten riktas och utvecklas i enlighet med samhällets ekonomiska resurser. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att tryggheten av den grundläggande försörjningen garanteras på lång sikt.

Enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkning har utkomststöd i fråga om penningprestationer ansetts vara ett sådant skydd som avses i 19 § 1 mom. i grundlagen. Det har dock inte anförts någon helt vedertagen ståndpunkt i fråga om i vilken utsträckning utkomststödet är ett sådant stöd i sista hand som avses i 19 § 1 mom. i grundlagen och till vilka delar möjligen en förmån som kompletterar de förmåner som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen. Utkomststödet har inslag av båda delarna.

I samband med ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter talas det ofta om ett försämringsförbud, dvs. att den stödnivå som en gång uppnåtts inte får försämrats. Betydelsen av förbudet mot en försämring begränsas i praktiken också avsevärt av att framför allt tryggheten av ESK-rättigheterna tydligt är kopplat till tanken om att de grundläggande fri- och rättigheterna är beroende av de ekonomiska resurser som används.

Grundlagsutskottet har ofta hävdats att skyddet enligt 19 § 2 mom. i grundlagen är en mer långtgående trygghet än rätten till oundgänglig försörjning och omsorg enligt 1 mom. Systemet för en tryggad grundläggande försörjning kan alltså inte utgöras av den trygghet i sista hand som avses i 1 mom. (t.ex. GrUU 25/2013 rd och de utlåtanden som det hänvisas till i den samt RP 309/1993 rd). I propositionen förbättras den ekonomiska ställningen för personer eller familjer som fått grundläggande utkomststöd genom ett separat tilläggsstöd. Bakgrunden till tilläggsstödet är den allmänna försämringen av samhällets ekonomiska situation till följd av covid-19-epidemin samt de återverkningar som den har på enskilda medborgares vardag och därigenom också på deras ekonomiska ställning. Återverkningarna har särskilt drabbat dem som har det sämst ställt ekonomiskt, dvs. personer och familjer som uppfyller kriterierna för att få utkomststöd. Stödet är tidsbegränsat, eftersom följderna av covid-19-epidemin också anses vara övergående.

Regeringen anser således att propositionen inte står i strid med förbudet mot en försämring av de grundläggande fri- och rättigheterna och att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om temporär epidemiersättning

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Denna lag innehåller bestämmelser om en temporär epidemiersättning till stöd för de personer och familjer som har det ekonomiskt sämst ställt på grund av kostnader som orsakats av restriktioner till följd av covid-19-epidemin.

2 §

Rätt till stöd

Rätt till stöd har sådana personer och familjer som har fått grundläggande utkomststöd enligt 7 § i lagen om utkomststöd (1412/1997) från och med den 1 mars 2020 till och med den 31 juli 2020 och under månaden före den månad då stödet betalas ut.

3 §

Styrning och ledning samt verkställighet

Social- och hälsovårdsministeriet svarar för den allmänna styrningen och ledningen av stödverksamheten enligt denna lag. Folkpensionsanstalten svarar för verkställigheten av lagen.

4 §

Beviljande av stöd

Folkpensionsanstalten undersöker rätten till stöd och beviljar utan särskild ansökan stöd på grundval av de uppgifter den har för utbetalning av grundläggande utkomststöd. Stödet beviljas för viss tid för en månad åt gången.

5 §

Stödbelopp och utbetalning av stöd

Stödets belopp är 75 euro per månad och person. Det antal stödberättigade personer som används är antalet personer enligt beslutet om grundläggande utkomststöd för månaden före den månad då stödet betalas ut.

Stödet betalas in på det konto som stödtagaren eller, när stödet betalas till en familj, den familjemedlem som ansökt om utkomststöd har uppgett för utbetalning av det grundläggande utkomststödet.

I september 2020 betalas stödet ut den 30:e dagen i månaden. I oktober, november och december 2020 betalas stödet ut den 16:e dagen i varje månad.

6 §

Beslut om stöd

Folkpensionsanstalten ska ge ett skriftligt beslut om beviljande, avslag och återkrav av stöd. Bestämmelser om delgivning av beslut finns i 20 a § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001).

7 §

Bestämmelser om förfarandet samt ändringssökande

På stödet tillämpas vad som föreskrivs om överföring av en rättighet eller en förmån på någon annan i 15 kap. 15 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen (1224/2004) samt om återkrav av en förmån i 18 § och om preskription av fordringar i 19 § i det kapitlet. På stödet tillämpas också bestämmelserna om ändringssökande, självrättelse och undanröjande av beslut i 17 kap. i sjukförsäkringslagen och bestämmelserna om kundens rätt att få uppgifter samt om erhållande och utlämnande av uppgifter i 19 kap. i den lagen. När Folkpensionsanstalten beviljar en förmån använder den de uppgifter den har i sin besittning om utbetalning av grundläggande utkomststöd enligt 7 § i lagen om utkomststöd. Stöd enligt denna lag får inte utmätas.

8 §

Finansiering

Förmånen betalas av statens medel. Social- och hälsovårdsministeriet ersätter Folkpensionsanstalten för kostnaderna för de förmåner som betalas med stöd av denna lag.

Staten betalar förskotten den första vardagen i varje månad enligt de förmånskostnader som Folkpensionsanstalten uppskattat. Skillnaden mellan de faktiska förmånskostnaderna och de betalda förskotten beaktas i samband med betalningen av statens förskott för den tredje månaden efter betalningsmånaden.

9 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2020.

Stöd enligt denna lag beviljas första gången för september 2020. Denna lag tillämpas också efter utgången av lagens giltighetstid på de stöd som beviljas under lagens giltighetstid.

2.

Lag

om temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om utkomststöd (1412/1997) 11 § 2 mom. 8 punkten, sådan den
lyder i lag 1172/2018, och
fogas temporärt till 11 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 49/2005, 1218/2005, 583/2007,
1107/2016 och 1172/2018, en ny 9-punkt som följer:

11 §

Inkomster som skall beaktas

Som inkomster beaktas dock inte

8) det läromaterialstillägg som betalas till studiepenningen enligt 11 § 7 mom. i lagen om
studiestöd (65/1994),

9) sådant stöd som avses i lagen om temporär epidemiersättning (/).

Denna lag träder i kraft den 20 _____ och gäller till och med den 31 december 2020.

Helsingfors den 17 juni 2020

Statsminister

Sanna Marin

Social- och hälsovårdsminister Aino-Kaisa Pekonen

2.

Lag

om temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om utkomststöd (1412/1997) 11 § 2 mom. 8 punkten, sådan den lyder i lag 1172/2018, och
fogas temporärt till 11 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 49/2005, 1218/2005, 583/2007, 1107/2016 och 1172/2018, en ny 9-punkt som följer:

Gällande lydelse

11 §

Inkomster som skall beaktas

Som inkomster beaktas dock inte

8) det läromaterialstillägg som betalas till studiepenningen enligt 11 § 7 mom. i lagen om studie-stöd (65/1994).

Föreslagen lydelse

11 §

Inkomster som skall beaktas

Som inkomster beaktas dock inte

8) det läromaterialstillägg som betalas till studiepenningen enligt 11 § 7 mom. i lagen om studiestöd (65/1994),
9) sådant stöd som avses i lagen om temporär epidemiersättning (/).

Denna lag träder i kraft den 20 och
gäller till och med den 31 december 2020.